

Entre el meu record i el teu oblit: una emoció

El vincle

Als meus quinze anys i amb aquest vaivé d'hormones que ronden pel meu interior, que sovint em juguen males passades i em fan explotar com si es tractés d'una ampolla de cava, o això és, almenys, a què compara la mare el meu estat emocional, t'enyoro.

Asseguda en una senzilla cadira de la teva terrassa i amb la mirada perduda a l'horitzó, m'abandono al fluir dels meus records provocant que les llàgrimes, que brollen dels meus ulls tracin un camí rellescant diligentment per les meves galtes, mentre una abraçada de la mare intenta sufocar aquesta buidor, dolor, ràbia i rebel·lia que sento en el meu interior. Plorem. I en aquest acte compartit recordem, amb certa complicitat i melangia, tot allò que, assumint tu el rol d'avi i de pare, va deixar petjada en el més profund del nostre ésser.

Recordem que parlar de l'àvia t'enorgullia. Ressaltaves sobretot la bellesa d'aquells ulls ametllats de color verd maragda, brillants, que contrastaven amb la seva pell pàl·lida i els seus frondosos i ondulats cabells negres. De caràcter alegre i bromista, somreia sota qualsevol pretext i aquell aspecte juvenil d'ella contrastava amb el teu tarannà seriós, el teu marcat sentit del deure, la teva incommensurable avidesa pel coneixement i la teva racionalitat. A criteri de la mare era precisament aquesta amalgama de colors i tonalitats la que enriqueixia la vostra llar. Jo no vaig tenir el plaer de conèixer-la, però pel que m'explicaves, no tinc cap mena de dubte que senties un profund amor i respecte cap a ella.

De la teva infantesa i adolescència en destacaves la manca d'un tot marcat per uns anys de guerra i postguerra gens fàcils. Explicaves el que va passar amb la facilitat amb què algú explica un llibre d'aventures, perquè el vas viure en primera persona, i suposo que el record de moments feliços de la infància que venien a la teva ment, que també n'hi devia haver, feia que un lleu somriure aflorés a la teva cara i que amb això minimitzessis la duresa que imposava la realitat.

Aquella crueltat de la guerra viscuda des de la innocència de la infància, l'escassetat de recursos, la mort del teu germà gran, i créixer en una llar amb la figura paterna a l'exili, estic segura que van forjar el teu caràcter, tant com la de tota una generació que no ho va tenir gens fàcil per tirar endavant. Enalties la figura de la teva mare com la de totes aquelles dones que amb tenacitat i energia van tirar la família endavant.

Hi havia episodis que els explicaves amb autèntic dolor, però també hi havia aquella part divertida i imaginativa de les entremaliadures dels xavals que jugàveu a la plaça amb una pilota feta de draps fruit dels escassos recursos econòmics de què disposàveu i de les

immenses ganes de ser nens. I malgrat la tristesa de la situació, val a dir que el dia a dia, les penúries i la misèria us portava a desenvolupar una preuada capacitat per a la resolució de problemes.

No sé si els anys que van venir després van donar per gaudir d'una adolescència on els somnis hi tinguessin cabuda. Somniar sempre ha estat gratuït. Però no crec que hi hagués temps per a banalitats, ni tan sols sé si hi va haver adolescència, perquè passada la infantesa, la necessitat d'ingressos al si familiar va fer que als deu anys haguessis de començar a treballar malgrat els bons informes que els teus mestres van donar a la teva mare per convèncer-la que destacaves per la teva excel·lent capacitat i el teu afany per aprendre. Però la necessitat manava com un imperatiu categòric.

Com a testimoni d'aquells temps d'escola mantenies guardada una llibreta escrita amb ploma que ens mostraves sovint per fer-nos evident, i això et feia mal, que l'única pàgina qualificada amb un nou, ho va ser per posar "ditat" per comptes de dictat. Quin nivell d'exigència, el teu. Eres exigent amb tu mateix, buscaves la perfecció a les coses. I era una qualitat que també apreciaves summament en els altres. Et costava entendre com algú podia fer les coses pel simple fet de sortir del pas, quan tu defensaves, encertadament, que costava més fer les coses malament que bé.

No obstant això, la necessitat d'haver-te de posar a treballar no va estroncar les ànsies de saber, sinó al contrari, les va encoratjar. Vas estudiar de gran al mateix temps que treballaves. Valoraves aquest esforç com el tresor més preuat. I no aconseguies comprendre i, de fet, tampoc feies el més mínim esforç per entendre que a algú li resultés extremadament costós posar-se davant d'un llibre i estudiar.

Parlaves de la teva feina amb autèntica passió i vocació. Estimaves allò a què et dedicaves i mostraves autèntic enginy davant qualsevol tipus de problema que se't plantegés.

Assumies el rol d'avi a la perfecció. Aquest avi a qui tots haurien volgut perquè ens dedicaves temps i el millor de tu mateix.

Amb tu vaig fer llargues passejades que em van permetre descobrir els llocs més secrets de la nostra ciutat natal i recordàvem, amb els anys, la meva tossuderia per no moure'm d'una plaça on l'estàtua del rei Neptú em tenia sorpresa. Ningú sap què passava per la meva ment, ni tan sols jo sé què m'imaginava, però el cert és que dedicàvem llargues estones a la contemplació d'aquella magnífica obra d'art. O potser era la barreja entre el déu dels mars i l'aroma dels til·lers que envoltaven la plaça allò que ens retenia. Qui ho sap!

A la sortida de l'escola, on em venies a buscar diàriament, recordo que passàvem pel centre de la ciutat, ens deteníem a comprar en aquells comerços locals, de proximitat, i on les relacions humanes eren tant o més importants que el producte que venien.

Compràvem berenar per a tots dos, sempre al meu gust, i mentre ens el menjàvem asseguts en un banc del passeig, em donaves pista per entrenar-me en l'art de la dialèctica. Quantes vegades havies manifestat, transcorreguts els anys, que el meu nivell d'expressió en llenguatge oral era molt bo perquè tu havies esforçat a exercitar-me a dialogar. I rèiem quan a posteriori et recordava que coneixia més els teus amics que jo qualificava, amb afecte, com "els meus amics de l'Imsero" que els meus propis amics de l'escola. I és que amb ells havíem mantingut llargues converses.

Compartíem auriculars, un a la teva orella i un altre a la meva, per escoltar música, aquella que a tu t'agradava: Carlos Gardel, Frank Sinatra, els grans clàssics, música melòdica, i els cants gregorians. Aquests darrers jo els detestava i a tu et satisfieien perquè et transportaven a les misses en llatí, record dels teus anys com a escolà.

Em feies de cangur quan emmalaltia i de tant en tant em permeties quedar-me a dormir a casa teva per donar-me el gust de fer el que em plagués encara que sabia que, acostumat com estaves a la disciplina i a l'ordre, faries el possible perquè al dia següent em despertés d'hora, això sí, amb el so de fons televisiu d'un programa tertulià. Però tot i així, sota aquestes premisses, insistia a quedar-me. Alguns beneficis devia tenir, no creus?

No desvelàvem mai els nostres secrets. Confiàvem l'un en l'altre i malgrat que la mare de tant en tant ens agafava amb alguna mentida o amb mitges veritats, tu sempre vas jugar a l'encobriment i a la relativització de tot allò que, a ulls de la mare, era qualificat de jutjat de guàrdia. Suposo que les seves queixes es devien al fet que, comparativament, amb ella no havies jugat les mateixes cartes. Aquest nivell de permissivitat quedava lluny de la realitat que ella havia viscut. Simplement, havia hagut d'assumir que tu adoptaves aquest rol d'avi, que jo qualifico d'entranyable i entenedidor. Rèiem.

Vas donar tot i més per tots aquells que t'envoltaven fins que l'oblit va trucar a la teva porta i el vas deixar entrar, el vas abraçar i el vas escollir com a company de viatge fins al final dels teus dies. I a la meva primerenca adolescència això em va sacsejar. No ho vaig saber entendre ni encaixar. Em preguntava què passava. Sentia que tu ja no eres tu. Les coses havien canviat tan sobtadament que no m'havies donat temps a pair-ho. Em vaig enfadar, vaig plorar amb una ràbia continguda, per tot allò que representaves per a mi i que en aquell moment s'esfumava. On quedàvem tu i jo? Què era de la nostra relació? Per què a nosaltres? Seria passatger? Vaig sentir un buit profund, un abandó, un trencament i em va doldre pensar que aquell llaç que ens unia i que havíem forjat durant tretze anys, pogués deslligar-se amb tanta facilitat i lleugeresa. Em semblava estremidor. Tot això superava els límits del meu enteniment. A totes les preguntes que m'assaltaven no trobava possible resposta que em satisfés. D'entre les paraules que es barallaven (deteriorament, irreversible, pèrdua, dependència) no n'hi havia ni tan sols una que tingués una connotació positiva. La negativitat ens inundava a tots. I tot i que jo feia

esforços per buscar una nota positiva on fos, no la vaig trobar. No obstant això, i vist ara, prenent una certa perspectiva, busco aquells moments de somriures entranyables, que n'hi va haver, sens dubte, al llarg de la teva malaltia.

De les meves visites a la residència de gent gran, on finalment vas ingressar després d'una temporada convulsa i plena d'ingressos hospitalaris, en puc destacar alguns esdeveniments. Revivíem la nostra pròpia història, però en aquell moment era a mi a qui li tocava agafar les regnes. Els dies que no tenia activitats extraescolars i els caps de setmana aprofitava per venir a veure't i explicar-te les mil i una aventures, problemes, esdeveniments que em semblaven rellevants i que podien generar-te interès o que a mi, simplement, m'angoixaven. M'escoltaves amb atenció i fins i tot em donaves algun consell, però la teva capacitat per seguir el fil d'un discurs anava minvant. Altres vegades m'entestava a explicar-te les regles d'un joc, que, malauradament, havies oblidat en el mateix moment que jo acabava l'explicació. Quina frustració generava en el meu interior! Fèiem l'intent de recordar les capitals de països europeus, repassàvem les taules de multiplicar, ens exercitàvem en càlcul mental o et preguntava sobre el teu nom, la data de naixement i el lloc on vivies. A cada resposta encertada xocàvem les nostres mans, senyal d'un triomf total. Però vist que això ja no funcionava i perquè cap dels dos ens desesperéssim vaig canviar d'activitat.

Entestada com estava a preservar el teu record, me les vaig enginyar per utilitzar els recursos que tenia al meu abast. I aficionat com eres a la fotografia com a art per immortalitzar els moments viscuts vaig recordar que a casa guardaves un munt d'àlbums de fotos i vaig pensar que això ens ajudaria. Així doncs, em vaig disposar a fer un muntatge amb les fotos que cridaven més la meva atenció. Vaig muntar la pel·lícula de la teva vida que em serviria com a fil conductor de les converses que mantindríem a partir de llavors i la veritat és que va funcionar. Ho vaig viure com un èxit i això em va animar a tirar endavant. Havia trobat un filó! Així doncs, i aprofitant les noves tecnologies em vaig entretenir a seleccionar les cançons que a tu t'agradaven en una llista de spotify que escoltàvem, asseguts en un banc de l'esplèndid jardí de la residència, mentre ens delectàvem menjant un pastís que havíem preparat la mare i jo per a l'ocasió i que assabories amb autèntic deler. Passàvem un temps relaxats, gaudint de debò i compartint. Però al cap d'una estona havíem de canviar d'activitat. És llavors quan portats per l'encant de la varietat de les flors del jardí, que eren un autèntic regal, ens apropàvem a destacar les seves magnífiques qualitats, que servien per despertar els nostres sentits: la seva intensa olor, els seus colors, les formes de les seves fulles. Les fotografiàvem unes vegades tu i altres jo servint-nos del meu telèfon mòbil que jo preparava perquè només haguessis de fer un clic. I de tant en tant, portada per un esperit una mica juganer, desenfadat i juvenil, tallava una dent de lleó que bufava a prop teu per donar un toc especial al nostre passeig.

Aquella cadira de rodes que permetia els teus desplaçaments, per mi era genial perquè amb ella podia conduir-te a llocs dels quals sense la meva gosadia no haguessis pogut gaudir. En alguns moments, això sí, ens havíem quedat encallats, sense poder avançar, perquè jo no havia calculat el desnivell del terreny. Tot això em produïa un riure que minvava les meves forces per continuar empenyent, si bé a tu no et generava la mateixa emoció. Et senties atrapat, enfadat. Però era tot un espectacle, creàvem rialles al nostre voltant, érem per un moment el centre de les converses dels altres familiars i treballadors del centre i ens coneixien per allà on anàvem. Ens sentíem estimats.

Et feia bromes que en dependència del dia acceptaves amb més o menys humor. Ens assèiem fent rotllana amb alguns dels teus companys de la residència, i d'aquells que encara tenien preservades les seves capacitats cognitives en vaig treure grans aprenentatges. Compartíem experiències, somriures, en definitiva, gaudíem d'unes estones que amb el pas del temps s'han fet inoblidables. Notava la seva estima i sé que em trobaven a faltar el dia que segons els seus comptes esperaven la meua visita i per qualsevol circumstància no havia pogut anar-hi. Preguntaven per mi, es preocupaven de les meves qualificacions escolars, celebraven els meus èxits. Vulguis que no, havíem creat uns vincles.

No puc dir que vaig sentir la seva pèrdua tant com vaig sentir la teua, però m'entristia pensar que a poc a poc anava perdent a tothom. Ara en queden pocs, però segueixo visitant-los i noto en les seves mirades la satisfacció de ser estimats i apreciats.

Recordo que celebràvem qualsevol esdeveniment, festivitat o esdeveniment sigui dins de la residència o participant fent una passejada per la ciutat que et va veure néixer i créixer. Et portava a aquells llocs que jo creia significatius per a tu. Rebies l'estimació d'aquells que et coneixien, dels que et saludaven i et cridaven pel teu nom, d'aquells que s'aturaven a conversar quan tu només podies contestar amb frases simples. Despertaves compassió. T'emocionaves i m'emocionava. Què passava pel teu cap en aquells instants? La veritat és que jo notava que alguna cosa dins meu s'anava esvaint, però alhora una força m'impedia abandonar i m'obligava a seguir amb l'esperança que les circumstàncies canviarien. I sí, canviaven, però no en el sentit que a mi m'hagués agradat. Jo vivia immersa en una muntanya russa mentre tu gairebé ja no et debaties entre el record i l'oblit. El deteriorament cada cop era més evident i el final va arribar, per a mi, de manera estrepitosa. Em va costar acceptar les circumstàncies, ho vaig sentir com un trencament a la meua vida. No obstant i seguint els teus ensenyaments sabia que no podia deixar-me defallir. Havia de cercar i trobar un sentit a tot allò que per a mi mancava de sentit. I finalment vaig descobrir que escriure m'ajudava a buidar, a fer brollar els meus pensaments i emocions, a reviure tot allò viscut sota una altra perspectiva, a posar distància a tot allò que em feia mal i a donar sentit al que de veritat ho té. Va ser a partir de llavors quan vas passar a ser el protagonista de les meves redaccions escolars. Segurament la qualitat tècnica o l'estil utilitzat no eren extremadament depurats, però el

cert és que els sentiments i emocions que s'hi barrejaven mereixien una excel·lent qualificació per part del meu professor. I això em reconfortava perquè sentia que encara hi eres, acompanyant-me i ajudant-me a avançar.

Amb tu vaig aprendre a assaborir i acariciar cada instant de la meua vida, a cuidar les relacions humanes, a banalitzar allò material i a apreciar totes aquelles petites coses que em fan sentir, a valorar la senectut com una etapa més de la vida i a afrontar la malaltia preservant la dignitat del qui la pateix.

Gràcies, avi, per tots els moments feliços que vàrem compartir, per tots els teus ensenyaments, per haver contribuït a ser qui soc i perquè ets el meu millor record.

—

2024-Psicolegs-2 premi-Entre el meu record i el teu oblit una emocio-Montserrat Clemente